

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 1 / 14

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя

31 серпня 2023 р., протокол № 11

Голова Вченої ради

Оксана ЧЕРНИШ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

для здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Юридична психологія»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра психології і соціального забезпечення

Схвалено на засіданні кафедри психології та соціального забезпечення

28 серпня 2023 р., протокол № 7

В.о. завідувача кафедри

Марина ОКСІЮТОВИЧ

Гарант освітньо-професійної програми

Андрій ПЕТРОВИЧ

Розробник: кандидат філософських наук, доцент кафедри психології та соціального забезпечення ОКСІЮТОВИЧ Марина

Житомир
2023 – 2024 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 2 / 14

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	–
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		3-й	–
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 2,5	Освітній рівень: «бакалавр»	Лекції	
		32 год.	– год.
		Практичні, семінарські	
		48 год.	– год.
		Лабораторні	
		– год.	– год.
		Самостійна робота	
		40 год.	– год.
Індивідуальні завдання			
Вид контролю: залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 67% / 33% .

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 3 / 14

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Вікова психологія» є забезпечення майбутніх психологів теоретичними знаннями з основ вікової психології; озброєння студентів знаннями психологічних закономірностей розвитку особистості на різних етапах онтогенезу; надання студентам систематизованих знань із вікової психології, що формує професійну свідомість та самосвідомість студента, а також здійснення практичної підготовки студентів для роботи з людьми різних вікових категорій.

Предметом дисципліни є дослідження закономірностей психічного розвитку людини на різних етапах її онтогенезу, а також вивчення виникнення вікових новоутворень, тенденцій змін психіки, поведінки, життєдіяльності та особистості людини в процесі її життя.

Завданням вивчення дисципліни «Вікової психології» є:

- ознайомлення здобувачів освіти з основами поняттями, принципами, концепціями вікової психології;
- формування уявлення про зв'язок психічних явищ з віком;
- висвітлення специфіки психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, підходи до періодизації психічного розвитку особистості;
- вироблення у студентів практичних вмінь та навичок використання знань із вікової психології в подальшій професійній діяльності психолога;
- формування умінь та навичок застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності, активізація особистісного та творчого потенціалу майбутнього фахівця.

Результатом вивчення дисципліни є набуття таких компетенцій:

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання (РН)

РН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

РН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

РН19. Критично мислити у сфері професійної діяльності та формулювати

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 4 / 14

психологічний висновок на основі психодіагностичного обстеження.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки.

1. Об'єкт і предмет, мета і завдання вікової психології. Структура вікової психології.
2. Вік як основна категорія вікової психології.
3. Методологічні засади та принципи вікової психології.
4. Місце вікової психології в системі наук.
5. Методи вікової психології. Підходи до організації досліджень з вікової психології.

Тема 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі.

1. Поняття про психічний розвиток. Розвиток і формування.
2. Діалектико-матеріалістичне вчення про психічний розвиток. Рушійні сили психічного розвитку. Суперечності психічного розвитку.
3. Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості.
4. Принципи та закономірності психічного розвитку.
5. Показники психічного розвитку. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення, криза розвитку.
6. Проблеми періодизації психічного розвитку: теорія рекапітуляції (С. Холл), психодинамічний підхід (З. Фройд) та психосексуальні стадії розвитку; соціогенетичний підхід (Е. Еріксон); когнітивний підхід (Ж. Піаже) та стадії розвитку операціонального інтелекту; рівні та стадії морального розвитку дитини (за Л.Кольбергом); культурно-історичний підхід (Л.С. Виготський); концепція Д.Б. Ельконіна.

Тема 3. Пренатальний розвиток і народження дитини. особливості психічного розвитку немовляти. психічний розвиток дитини раннього віку.

1. Психологія пренатального розвитку.
2. Криза новонародженості.
3. Психічний розвиток немовляти.
  - 3.1. Фаза новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини.
  - 3.2. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс пожвавлення.
  - 3.3. Розвиток пізнавальних процесів і моторики.
  - 3.4. Спілкування з дорослими та його вплив на розвиток дитини у віці немовляти.
4. Криза першого року життя.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 5 / 14

5. Анатомофізіологічні особливості дитини раннього віку. Фізичний та моторний розвиток.

6. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві.

7. Провідна діяльність у ранньому дитинстві.

8. Новоутворення в ранньому дитинстві. Розвиток психічних процесів.

9. Криза трьох років.

Тема 4. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.

1. Анатомо-фізіологічні особливості дошкільнят. Фізичний та моторний розвиток.

2. Соціальна ситуація розвитку. Провідна діяльність. Новоутворення дошкільного віку.

3. Етапи та напрямки розвитку дитячої гри.

4. Пізнавальний, розумовий та сенсорний розвиток дошкільнят.

5. Розвиток особистості дошкільника.

6. Криза семи років.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці.

1. Загальна характеристика розвитку молодшого школяра.

2. Анатомо-фізіологічні можливості молодшого школяра.

3. Соціальна ситуація, провідна діяльність, новоутворення молодшого шкільного віку.

4. Розвиток самосвідомості молодшого школяра.

5. Розвиток мотиваційної сфери молодшого школяра.

Тема 6. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.

1. Загальна характеристика психічного і особистісного розвитку підлітка. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків та її вплив на психічний розвиток. Теорії кризи пубертату (Дж.С. Холл, З.Фрейд, Е.Еріксон, Ж.Піаже, К.Левін, М.Мід; Л.С. Виготський).

2. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психологічні новоутворення підліткового віку.

3. Пізнавальний розвиток у підлітковому віці

4. Розвиток самосвідомості у підлітковому віці.

5. Розвиток мотиваційно-емоційної сфери підлітка.

Тема 7. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.

1. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку.

2. Соціальна ситуація розвитку, новоутворення, провідна діяльність в ранній юності.

3. Саморегуляція в юнацькому віці.

4. Особливості спілкування у ранній юності.

5. Розвиток пізнавальної сфери у ранній юності.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 6 / 14

6. Психологічні особливості зрілої юності.

Тема 8. Вік дорослості та особливості розвитку зрілої особистості.

Психологія пізнього віку.

1. Особливості психічного розвитку дорослої людини (від 20 до 60 років)

1.1. Психологічні теорії про розвиток в дорослому віці.

Анатомо-фізіологічні особливості у дорослому віці.

1.2. Загальна характеристика дорослості.

1.3. Рання дорослість.

1.4. Зрілий дорослий вік.

1.5. Кризові явища в житті дорослих людей Розвиток психічних процесів у дорослому віці.

1.6. Психосоціальний розвиток у дорослому віці.

2. Особливості психічного розвитку літньої людини (від 60 років)

2.1. Теорії старіння. Біологічні теорії старіння.

Анатомо-фізіологічні особливості у літньому віці.

2.2. Еволюційні теорії старіння. Розвиток психічних процесів у літньому віці.

2.3. Соціально-психологічні теорії старіння.

2.4. Особливості інтелектуального та когнітивного розвитку людей похилого віку.

2.5. Особистісні та соціальні проблеми літніх людей.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 7 / 14

4. СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кредитні модулі	Змістові модулі	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Семінарські	Самостійна робота
№1	Змістовий модуль 1				
	Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки.	14	4	6	4
	Тема 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі.	16	4	6	6
	Тема 3. Пренатальний розвиток і народження дитини. Особливості психічного розвитку немовляти. Психічний розвиток дитини раннього віку.	14	4	6	4
	Тема 4. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.	14	4	4	6
	МКР №1	2	–	2	–
	Разом змістовий модуль 1	60	16	24	20
№2	Змістовий модуль 2				
	Тема 5. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці.	14	4	6	4
	Тема 6. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.	14	4	6	4
	Тема 7. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.	16	4	6	6
	Тема 8. Вік дорослості та особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.	14	4	4	6
	МКР №2	2	–	2	–
	Разом змістовний модуль 2	60	16	24	20
РАЗОМ		120	32	48	40

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

Назва теми	
Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки.	6
Тема 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі.	6
Тема 3. Пренатальний розвиток і народження дитини. Особливості	6

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 8 / 14

психічного розвитку немовляти. Психічний розвиток дитини раннього віку.	
Тема 4. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.	4
МКР №1	2
Тема 5. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці.	6
Тема 6. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.	6
Тема 7. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.	6
Тема 8. Вік дорослості та особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.	4
МКР №2	2
РАЗОМ	48

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Передбачається, що в період вивчення дисципліни студент самостійно розв'язує домашнє завдання, вивчає матеріал курсу в процесі підготовки до практичних занять та семінарів, а також в цілому перед сесією.

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання
Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки	Предмет психології вікового розвитку. Основні задачі психології вікового розвитку. Вікова періодизація: дитинство (період немовля, ранній та дошкільний вік, молодший шкільний вік), юність, дорослість, пізній (літній та старечий) вік. Основні проблеми вікової психології як науки. Донауковий період становлення вікової психології. Причини виокремлення вікової психології в окрему науку в ХІХ ст. Розвиток вікової психології в Україні на початок ХХ ст. Становлення вітчизняної школи вікової психології. Значення для розвитку вікової психології педагогічних досліджень. Зарубіжні течії вікової психології (неофрейдизм, біхевіоризм, гуманістична психологія тощо). Методи вікової психології. Методологічна основа психологічних досліджень з вікової психології. Принципи організації експериментальних досліджень. Основні етапи та методика організації емпіричного вивчення психічних явищ
Тема 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі	Основні закономірності психічного розвитку. Психічний розвиток і формування особистості. Роль виховання у формуванні особистості. Феноменологія людини: прагнення до розвитку та спокою (стереотипізація); існування в двох іпостасях (соціальна одиниця та унікальна особистість); світ речей, світ знаків, світ духу. Передумови та умови психічного розвитку. Значення внутрішньої позиції для розвитку особистості. Структура самосвідомості (власне ім'я, претензія на визнання, статева

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 14

	<p>ідентифікація, психологічний вік особистості, соціальний простір особистості). Фактор середовища як умова розвитку особистості; гіпотеза спонтанної взаємодії генотипу та соціальних умов в процесі індивідуального розвитку людини (Жан Піаже); вікова сензитивність до соціальних умов; внутрішня позиція особистості щодо фактору зовнішнього довкілля (С.Л. Рубінштейн); стихійний та усвідомлений шляхи творення особистості. Особистість як наслідок суспільних взаємин, що постають під впливом спілкування, діяльності та ціннісних орієнтацій. Механізми розвитку людини як особистості. Ідентифікація та індивідуалізація (емансипація) як механізми соціалізації особистості.</p>
<p>Тема 3. Пренатальний розвиток і народження дитини. Особливості психічного розвитку немовляти. Психічний розвиток дитини раннього віку</p>	<p>Новонародженість: передумови та умови психічного розвитку; безумовні рефлекси та їх значення для розвитку дитини; особливості розвитку органів відчуття; розвиток емоційної сфери; комплекс поживлення. Емоційно-експресивна функція спілкування та її значення для розвитку немовляти. Іграшка як засіб спілкування та психічного розвитку немовляти. Основні вікові новоутворення: почуття довіри до людини - входження у світ людських взаємин; прямоходіння; початок розуміння мови. Спілкування дитини раннього віку: спілкування та мова; виникнення прагнення до самостійності; криза у спілкуванні. Пізнання в ранньому віці: розвиток предметного сприйняття та наочно-дійового мислення; особливості розвитку уяви та пам'яті. Передумови формування особистості: особливості перших уявлень про себе; виникнення елементів самосвідомості; виникнення прагнення до емансипації; криза 3-х років. Розвиток предметної діяльності; гра та продуктивні види діяльності. Основні вікові новоутворення: розвиток мовлення; розвиток знарядєвих дій; розвиток знакової функції свідомості; входження у світ постійних речей.</p>
<p>Тема 4. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.</p>	<p>Особливості спілкування: з родиною, з однолітками. Готовність дитини до школи. Розумовий розвиток: практичне оволодіння мовою та її осмислення; засвоєння логічних форм мислення; особливості розвитку уваги, пам'яті та уяви. Дитяча особистість: ім'я та його значущість; роль моральних еталонів у формуванні особистості; формування системи мотивів; особливості розвитку самосвідомості та самооцінки; особливості розвитку почуттів, волі. Основні вікові новоутворення: розвиток рефлексії, розвиток знакової функції свідомості, розвиток уявлень про відносність світу постійних речей. Предметна діяльність дошкільника. Гра як провідний вид діяльності дошкільника. Навчання в дошкільному віці.</p>
<p>Тема 5. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці.</p>	<p>Проблема зміни соціального становища дитини, яка вступила до школи. Особливості взаємин з батьками, з іншими дорослими, з однолітками. Вплив управлінського стилю вчителя на розвиток спілкування дітей. Навчання та виховання в школі як головні умови психічного розвитку молодших школярів. Особливості формування інтелектуальних процесів в умовах навчальної діяльності у школі: вікові особливості та можливості засвоєння й оволодіння знаннями; розвиток сприймання, спостережливості,</p>

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 10 / 14

	пам'яті, уваги та уваги. Формування особистості дитини молодшого шкільного віку; особливості розвитку самосвідомості; індивідуальні відмінності в молодшому шкільному віці. Учбова діяльність як провідний вид діяльності молодшого школяра: готовність до школи; загальна характеристика учбової діяльності; формування системи ставлень до школи, до вчителя, до учбових обов'язків; зміна ставлення до навчання впродовж молодшого шкільного віку. Проблема оцінки. Гра, навчання та трудова діяльність в молодшому шкільному віці.
Тема 6. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.	Соціальна ситуація в життєдіяльності підлітка. Особливості учбової та інших видів діяльності в підлітковому віці: стимули та мотиви навчання; формування навчальних мотивів; розвиток моральних норм і правил поведінки. Зміна ставлення до навчання впродовж підліткового віку. Психологічні особливості трудової діяльності в пубертатному віці. Особливості спілкування: з батьками, з іншими дорослими, з однолітками; інтимно-довірительне спілкування з однолітками як потреба та провідна діяльність. Статева ідентифікація. Розумовий розвиток підлітків: розвиток мовленнєвої діяльності; розвиток вищих психічних функцій (сенсорний розвиток; розвиток мислення, уваги, розвиток сприймання, спостережливості, пам'яті, уваги). Особистість підлітка: криза особистості в підлітковому віці; зміни в самосвідомості підлітків; індивідуальні відмінності. Вікові новоутворення: сензитивність до соціальних явищ; рефлексія на себе та інших; потреба в ідентифікації з однолітками та кумиром; прагнення до емансипації.
Тема 7. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.	Особливості стилю життя в юнацькому віці: соціальна ситуація життя (професійна орієнтація, життя в батьківській родині, вікові періоди юнацького віку); учбова діяльність в юнацькому віці (зміни ставлення до навчання; роль навчання у формуванні особистості; пізнавальна сфера та творчість в юнацькому віці); трудова діяльність в юнацькому віці (вибір професії, роль праці у формуванні особистості). Особливості спілкування: з батьками, з іншими дорослими, з однолітками. Потреба у спілкуванні з кумиром та референтною групою; в участі у суспільному житті, формальних і неформальних організаціях. Дружба та любов в юнацтві. Розвиток особистості в юнацькому віці: особливості ідентифікації з власним "Я", самосвідомість в юнацькому віці (самовиховання, формування життєвої позиції та етичних переконань, вибір життєвої мети та шляхів її досягнення).
Тема 8. Вік дорослості та особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.	Соціальна ситуація життя та закономірності розвитку людини в період дорослості. Періоди дорослості. Проблеми самореалізації особистості дорослого: на рівні вищих духовних форм та на рівні "гри на зниження". Суспільно-корисна праця як провідна діяльність; прагнення до нового та стереотипність у професійній діяльності. Форми і методи навчання дорослих. Ділове спілкування дорослих та спілкування у виробничих групах і колективах. Любов та родина як цінність. Дружні об'єднання дорослих. Пізнавальна діяльність дорослих: пізнання як професія; пізнавальні інтереси, що не пов'язані з професійною діяльністю.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 14

	<p>Особистість дорослої людини: особливості ідентифікації з особистим "Я"; соціальна активність дорослої людини; значущість активності у професійній діяльності для розвитку людини як суб'єкта діяльності, особистості та індивідуальності. Ціннісні орієнтації та світогляд дорослої людини. Дорослість та проблема сенсу життя.</p> <p>Соціальна ситуація життя людей літнього та старечого віку. Участь у професійній та суспільній діяльності; місце в родині. Періодизація пізнього віку. Вікові закономірності та психологічні особливості нормального старіння. Творчість у літньому віці; мудрість та досвід життя. Спілкування в старості: значення спілкування з однолітками; психологія ставлення літніх до дітей та молоді. Пізнавальна діяльність: феномен ясності розуму; ставлення до проблем людства, до вічної цінності життя та неминучої фізичної смерті. Психологія безсмертя людського духу.</p> <p>Особистість в літньому та старечому віці: значення соціальної активності в пізньому віці; криза ідентифікації із своєю зовнішністю та фізичним "Я" в пізньому віці; психічне здоров'я в пізньому віці; психологічна готовність до старості; психологічні новоутворення літньої людини; психологічно зріла особистість у літньому та старечому віці.</p>
--	---

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Метою виконання індивідуальних завдань є: закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих студентами на теоретичних і практичних заняттях.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни «Вікова психологія» включає:

- анування вивченої додаткової літератури;
- опрацювання визначених проблемних питань та їх обговорення на практичних заняттях;
- складання психодіагностичного інструментарію тощо.
-

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль складається з поточного контролю виконання студентами самостійної роботи та модульного контролю, контролю виконання індивідуальних завдань та семестрового контролю.

Модульний контроль здійснюється шляхом перевірки графіку відвідування студентами лекційних та практичних занять та опрацювання відповідного матеріалу (у випадку пропуску занять), перевірки домашніх завдань, усного та письмового опитування і завершується написанням модульної контрольної роботи.

Семестровий контроль здійснюється шляхом складання заліку.

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 14

Критерії оцінювання модульного контролю*

Форма контролю	Максимальна кількість балів
Всього за блок змістовних модулів 1	50
– перевірка домашніх завдань	5
– оцінювання відвідування	5
– усні опитування	5
– письмові опитування	10
Модульна контрольна робота № 1	25
Всього за блок змістовних модулів 2	50
– перевірка домашніх завдань	5
– оцінювання відвідування	5
– усні опитування	5
– письмові опитування	10
Модульна контрольна робота № 2	25

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Правильна відповідь на тестові питання	0,5 балів
Кількість тестових питань	50
Максимальна кількість балів	25

Підсумковий контроль

1. Оцінювання якості засвоєння дисципліни за всіма видами навчальних занять проводиться без участі студента на підставі усіх попередніх модульних контролів, що передбачені навчальним планом шляхом визначення середньозваженого балу (округленого до сотих) результатів модульних контролів.

2. Загальна кількість балів та результати семестрового контролю доводяться до відома студента. При проведенні підсумків семестрового контролю необхідно враховувати наступне:

у разі, якщо студент погоджується з результатом контролю, відповідна кількість балів та оцінка (за національною шкалою та шкалою ECTS) виставляються в екзаменаційну відомість;

у разі, якщо студент отримав від 0 до 59 балів, то в екзаменаційну відомість за національною шкалою виставляється оцінка “незадовільно” (“F” та “FX” відповідно до шкали ECTS). Складання іспиту оцінюється в 100 балів та проводиться за направленням з деканату;

у разі, якщо студент, який отримав позитивну оцінку за результатами модульного контролю, має бажання підвищити результати семестрового контролю, то він складає іспит зі всього курсу під час сесії (за розкладом), результати якого виставляються в екзаменаційну відомість.

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 13 / 14

Критерії оцінки

За кожну правильну відповідь на тестове питання студент отримує 1 бал
Кількість тестових питань у екзаменаційній роботі – 160
Максимальна кількість балів: 160

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
13	12	13	12	13	12	13	12	100

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

- Оксана Сергєєнкова, Олеся Столярчук, Олена Коханова, Олена Пасєка, «Вікова психологія». Центр навчальної літератури, 2021. 376 с.
- Кацавець Р.С. «Вікова психологія»: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2019. 112 с.
- Савчин М.В., Василенко Л.П., «Вікова психологія»: 5-те видання, перероблене, доповнене видавництво: ВЦ «Академія», 2021. 376 с.
- Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Центр учбової літератури, 2021. 424 с.

Додаткова література:

- Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Ф 33 Психологія молодшої сім'ї: монографія. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 235 с.
- Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. / С. Д. Максименко. – 3-тє вид., переробл. та допов. – Київ : ЦУЛ, 2018. – 272 с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК21- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 14 / 14

3. Самодопомога плюс. груповий курс управління стресом для дорослих. загальна версія 1.0, що випробовується в польових умовах. 2021 р. серія психологічних втручань низької інтенсивності № 5. world health organization 2022. – 254 с.

Інтернет-джерела:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Житомирська політехніка» <http://eztuir.ztu.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/info/265/>
4. Актуальні питання сучасної психології - http://library.sspu.sumy.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Aktualny_pitannya_suc.psihologii
5. American Psychological Association: <http://www.apa.org>